

ANAITASUNA

BIZKAIA

192 zenb. 1970, * Uztailak 30
Apartado 17 * GALDAKANO

"PAPILLON" LITERATURA

Amerikan asi zan, Jendeak droga-zaleen, ganster frakasatuen eta zelannahiko asozialen «aitortzak» gogotik irakurtzen zituala ohartu* ziran argitarazleak. Fenomenu honen aitzindariak, halan be, aspaldi abiatu ziran literatur gisa honekin: E. A. Poe, edo F. Villon aipatu geinkez, eta «olatu barria» deritxon taldekoak, Frantzia eta Ingalaterran («gazte garratzak») batez be. Eta Amerikatik bueltan sartu jaku ostera be Europan olatu hau, indar barri ta modu arrigarri bategaz oraingoan. «Papillon» fenomenua deritxoe honeri kritikari frantsesak, eta galeoteen literatura dala esan leiteke. Literatura hau erromantizismoaren eta naturalismoaren artean lotzen da; eta batez be prosan emon dau literatur gisa honek bere udabarria. Amerikan lirika ugari sortzen be ausartu* da: drogaren edo alkoholen zorabioko ateraldi ta bururazinoak dokumentalki azalduaz burututako poematxoakaz. Agiri danez, «Ana Frank-en egunkaria» ta preso-zelai ta gas-ganbareta-ko judeguen oroitzen-literatura be gaurko «Papillon literaturaren» bidea urratzen etorri dira.

Kriminalen eta gaizkinen literatura da gaurko hau: ezbeharren edo krimenen bategaitik gizartearen aurka joan eta gizarteak zigortu egin dituanen «oroitzapen» edo memoriak, gehiengotan. Literatura guzti honen ezaugarri jakina, kartzela edo espetxearen deskribizinoa da, idazle bakoitzak bere modura egindakoa. Eta formaren aldetiko bitxitasunik nabarmenena, bertan erabiltzen dan izkuntza moldea da: «bizioaren izkuntza» bezala adierazo dau A. Boudard-ek berea. Eta beti be izkuntza gogorra, zakarra, kriminalen artekoa erabiltzen dabe liburuok. Jean Genêt-en izkuntza moldea be «satanismo» legez ezagutzen da.

«Papillon», izan be, ez dator lehenengo. Beste Autore askoren arteko bat gehiago da sail honetan; eta H. Charrière da bere eglazko izena. «Papillon» (euskeraz, tximeleta, mariposa) liburuaren izena da, eta protagonistaren izenordekoa. Cayenne-ko preso baten pasadizuak kontatzen ditu liburu honek: bako ilketa bategaitik espetxeratu ebenetik iges egitea lortu arte amabi urte ta 500 orrialdeko bide

gaitza. Seguru asko, gudu ostean Europan gehien saldutako liburuia izango da «Papillon».

Western eta polizia-nobelen aldean merezimendu apartekoak dakaz molde barri honek literaturara, dudarik bago*.

lagaz Saint-Beuve sariaren irabazlea. Anne Huré, bere «Les deux Moniales» («Monja biak»: Goncourt sarirako autautua*) eta «En Prison» liburuakaz. A. Huré monja beneditanea izan zan; baina fedea galdu eta komentutik alde egin eban, eta, lapurreta batzuk egin

«Papillon» euskeraz tximeleta da eta H. Charrière] [egindako nobelaren izenburua, protagonistaren izena.

Sozial-kritikazko literaturaren baitan*, batez be: batetik, ideologiarik ozta-ozta bape bakoak, eta bestetik, aitortza historiku bizituak eta ikaragarri gordinak diralako. «Klitxe» ta topiko larregitsu aurkitzen da liburu honeetan; halan be, oraindino: gaizkinaren gizatasun ona, legezainaren (polizgizon, juez, eta beste enparaduen*) zitakeria; «gaiztoen» berezko ontasuna, «onen» bihotz bakokeria, etc. Gaiztoak ez dira sekula gaizto, zorlgaiztokoak baino.

Molde edo joera (ta jadanik* moda) honen erakuspide aipagarrienak Frantziakoak iruditzen jakuz: Alphonse Boudard, «La Cerise» («Zoritxarra») nobe-

ondoren, kartzelan amaitu eban. Albertine Sarrazin aipatuko dogu azkenik, bere gaztezaroa «La Traversière» nobelan biluz biluzik erakutsi deuskuna. Beste Autore gehiago be da dago: F. Trigolet, A. Le Breton, A. Bastiani aipatu leitekez oraindino. Autore guztion obrak autobiografikuak dira, eta, idealizazioaren ikuskeragaz idatzita egon arren, naturalismo bizi bizilagaz egindakoa dira.

«Gizarte asetuaren» sistemak ondo funtzionatzen dau: ederto pagatzen dau minik egiten ez dauan autokritika.

Jose Azurmendi